

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 11, 2021 | 25.11.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.3](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.3)

УДК 631.164.23:005.21:005.591.4

*С. І. Мельник,
д. е. н., професор, Український інститут експертизи сортів
ORCID ID: 0000-0002-5514-5819
І. В. Свиноус,
д. е. н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-0346-1596
Г. В. Шевчук,
старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0001-6094-0414
Г. В. Трофімова,
к. с.-г. н., доцент, Український інститут експертизи сортів
ORCID ID: 0000-0001-6003-880X
Є. М. Стариченко,
к. е. н., доцент, Український інститут експертизи сортів
ORCID ID: 0000-0001-8608-5268*

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

*S. Melnyk
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Ukrainian Institute for Plant Variety Examination
I., Svydnous
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Bila Tserkva National Agrarian University
H. Shevchuk
Senior Lecturer, Vinnytsia National Agrarian University
H. Trofimova
PhD in Agricultural Sciences,
Ukrainian Institute for Plant Variety Examination
Y. Starychenko
PhD in Economics, Associate Professor,
Ukrainian Institute for Plant Variety Examination*

FORMATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES INVESTMENT STRATEGY IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION PROCESSES IN THE COUNTRY'S ECONOMY

Необхідною умовою ефективного та сталого розвитку галузей народного господарства є наявність достатніх інвестицій, а рівень інвестиційної привабливості є одним з найважливіших показників загальноекономічної ситуації і перспектив розвитку економіки країни та регіонів зокрема.

Аграрний сектор є економічно та соціально значимою галуззю економіки для регіонів України, проте вона залишається малопривабливою для більшості інвесторів. Сучасне інвестування в сільське господарство і зростання його інвестиційної привабливості стримуються гострим дефіцитом фінансових ресурсів, слаборозвиненою матеріально-технічною базою, низьким платоспроможним попитом населення. Зростання інвестицій є одним з основних факторів забезпечення економічного розвитку аграрного сектору і регіонів в цілому, підвищення якості життя населення сільських населених пунктів, модернізація регіональної технічної та технологічної бази, необоротних активів господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

Визначено, що вирішальна роль в підвищенні інвестиційної привабливості в аграрному секторі повинна належати структурним перетворенням і удосконаленням економічних відносин, які передбачають: приведення організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств у відповідність з нормами чинного законодавства України; сприяння формуванню конкурентоспроможних сільськогосподарських товаровиробників і створення умов для концентрації необхідних засобів виробництва у найбільш ефективних їх власників; підтримка розвитку горизонтальної та вертикальної інтеграції при виробництві сільськогосподарської продукції при дотриманні антимонопольного законодавства; комплексне вирішення проблем розвитку сектора домашніх господарств шляхом виділення їм необхідної площі сільськогосподарських угідь, сприяти в отриманні на умовах лізингу малогабаритної техніки та племінної худоби, надавати допомогу в переробці і реалізації продукції; підвищення інвестиційної привабливості аграрного комплексу в значній мірі визначається впровадженням науково-технічних досягнень в області оснащення новою технікою, впровадження ресурсозберігаючих технологій в галузях сільського господарства.

Доведено, що реалізація ефективної стратегії матеріально-технічного забезпечення сільського господарства є системною проблемою і вимагає комплексного вирішення наступних проблем: поетапного підвищення рівня державного та регіонального фінансування програм підтримки сільськогосподарських підприємств; підвищення результативності регіонально-галузевої аграрної науки і створення потужного пакета конкурентоспроможних інновацій (нових агро- і біотехнологій); селекційних досягнень у рослинництві і тваринництві, сучасних технічних комплексів, адаптованих до умов конкретної ґрунтово-кліматичної зони); формування економічних механізмів стимулювання попиту сільськогосподарських підприємств на інноваційну продукцію в сфері матеріально-технічного забезпечення, пільгове кредитування ресурсів і кредитної підтримки техніко-технологічного оновлення; підвищення рівня капіталізації інтелектуальний власності через введення її об'єктів в господарський оборот і подальше використання результатів, отриманих від їх використання, на фінансування науково-дослідних розробок; створення гнучкої сучасної регіональної агросервісна інфраструктури, здатної разом з відповідної загальнодержавної інфраструктурою забезпечувати впровадження у виробничий процес нових елементів матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва.

Sufficient investment is a prerequisite for the effective and sustainable development of the national economy, and the level of investment attractiveness is one of the most important indicators of the overall economic situation and prospects for economic development of the country and regions in particular.

The agrarian sector is an economically and socially significant sector of the economy for the regions of Ukraine, but it remains unattractive for most investors. Modern investment in agriculture and the growth of its investment attractiveness are constrained by an acute shortage of financial resources, underdeveloped material and technical base, low effective demand of the population. Investment growth is one of the main factors in the economic development of the agricultural sector and the regions in general, improving the quality of life in rural settlements, the modernization of the regional technical and technological bases, non-current assets of farms in the corporate sector of the agricultural economy.

It was determined that the crucial role in increasing investment attractiveness in the agricultural sector should belong to the structural transformation and improvement of economic relations,

which provide the following: bringing the organizational and legal forms of agricultural enterprises in accordance with the norms of current Ukrainian legislation, promoting the formation of competitive agricultural producers and creating conditions for the concentration of necessary means of production in their most efficient owners, support of the development of horizontal and vertical integrations in agricultural production in compliance with anti-monopoly legislation, comprehensive problem solving of household sector development by allocating the required area of agricultural land, assistance in obtaining small equipment and breeding cattle on the terms of leasing, assistance in processing and marketing. Increasing the investment attractiveness of the agricultural complex is largely determined by the introduction of scientific and technological achievements during the process of equipping with new equipment, the introduction of resource-saving technologies in the agricultural sectors

The implementation of an effective agricultural logistics strategy has proven to be a systemic problem requiring a comprehensive solution to the following challenges: gradual increase of the level of state and regional financing of support programs for agricultural enterprises; increasing the effectiveness of regional-sectoral agricultural science and creating a strong competitive innovation package (new agro- and biotechnologies); selection achievements in crop production and animal husbandry, modern technical complexes adapted to the conditions of a specific soil and climate zones; formation of economic mechanisms to stimulate the demand of agricultural enterprises for innovative products in the field of logistics; concessional lending of resources and credit support for technological innovation, increasing the level of capitalization of intellectual property through the introduction of its objects into economic turnover and further use of the results obtained from their use to finance research and development, creation of a modern, flexible regional agricultural service infrastructure, capable together with the appropriate national infrastructure to introduce new elements of agricultural production logistics.

Ключові слова: *інвестиція; інвестиційна привабливість; сільськогосподарське підприємство; інвестиційна стратегія; матеріально-технічна база.*

Key words: *investment; investment attractiveness; agricultural enterprise; investment strategy; logistic base.*

Вступ. Необхідною умовою ефективного та сталого розвитку галузей народного господарства є наявність достатніх інвестицій, а рівень інвестиційної привабливості є одним з найважливіших показників загальноекономічної ситуації і перспектив розвитку економіки країни та регіонів зокрема.

Аграрний сектор є економічно та соціально значимою галуззю економіки для регіонів України, проте вона залишається малопривабливою для більшості інвесторів. Сучасне інвестування в сільське господарство і зростання його інвестиційної привабливості стримуються гострим дефіцитом фінансових ресурсів, слаборозвиненою матеріально-технічною базою, низьким платоспроможним попитом населення. Зростання інвестицій є одним з основних факторів забезпечення економічного розвитку аграрного сектору і регіонів в цілому, підвищення якості життя населення сільських населених пунктів, модернізація регіональної технічної та технологічної бази, необоротних активів господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

З метою підвищення ефективності науково-технічного потенціалу аграрного сектору України, необхідним є збереження, подальший розвиток і зміцнення його науково-технічного потенціалу, підвищення ефективності його діяльності; надання на конкурсній основі державної підтримки найбільш перспективних наукових досліджень, що мають істотне значення для розвитку сільського господарства; формування ринкових відносин в науково-технічній сфері при розробці та реалізації досягнень науки і техніки.

Огляд останніх публікацій. Вагомим став внесок в економічну теорію засад інвестиційної діяльності, економічної оцінки ефективності інвестицій та інвестиційного потенціалу вітчизняних науковців: В.В. Білик, І.О. Бланка, Ж.В. Гарбар, О.М. Головні, І.В. Гончарук, М.І. Долішньої, Т.В. Ємчик, І.О. Івашука, Н.В. Коваль, С.В. Коляденко, М.І. Кісіля, Г.М. Калетніка, С.М. Лутковської, А.Г. Мазура, А.А. Пересади, О.Б. Погрішук, О.Г. Шпикуляка та інші. Основну увагу вони зосереджують на макроекономічних аспектах та механізмах управління інвестиціями аграрного сектору. Однак, недостатньо розробленими залишалися методичні підходи до оцінки можливостей формування інвестиційних ресурсів і визначення інвестиційного потенціалу на рівні як окремих, так і комплексу взаємопов'язаних галузей сільського господарства з урахуванням їх специфіки та мікро- і макроекономічних процесів.

Мета. Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій щодо формування інвестиційної стратегії інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Створення сприятливого інвестиційного клімату в аграрній сфері і активізація інвестиційної діяльності всіх суб'єктів господарювання є однією з найбільш актуальних проблем сільського господарства. Інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі та визначають конкурентні позиції регіонів. У міжрегіональній боротьбі за інвестиції головну роль грає створення сприятливого інвестиційного клімату [1]. У нинішній економічній ситуації проблеми в аграрному секторі не можуть бути вирішені виробниками самостійно, так як вони обмежені в можливостях підвищення цін на реалізовану продукцію низькими доходами населення, особливо в депресивних регіонах, і монопольним становищем переробних підприємств на регіональних ринках.

Стратегія сталого розвитку аграрного сектору на регіональному рівні повинна базуватися на точкових інвестиціях в конкурентоспроможні проекти, здатні забезпечити мультиплікативний ефект виробництва. Державна політика повинна бути спрямована саме на стимулювання точок зростання на різних рівнях виробничого процесу.

Бюджетне фінансування підвищує прибутковість сільськогосподарського виробництва за рахунок компенсації частини витрат, однак на розвиток виробництва це істотного впливу не робить [2]. При відсутності регулювання процесу ціноутворення саме цей захід надає значну підтримку виробникам сільськогосподарської продукції та продовольства.

В сучасних умовах інвестиційні процеси в аграрному секторі пов'язані з такими складнощами, як: нестабільність економічних процесів; відсутність необхідних правових і економічних гарантій іноземних інвестицій; більш висока ефективність вкладення капіталу у фінансовий сектор вітчизняної економіки; недосконалість податкової системи; переважна підтримка і стимулювання експорту готової продукції з країн до України; недостатнє поширення прогресивних форм господарювання та відсутність цілісної системи управління аграрним сектором України.

Вирішальна роль в підвищенні інвестиційної привабливості в аграрному секторі повинна належати структурним перетворенням і удосконаленням економічних відносин, які передбачають: приведення організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств у відповідність з нормами чинного законодавства України; сприяння формуванню конкурентоспроможних сільськогосподарських товаровиробників і створення умов для концентрації необхідних засобів виробництва у найбільш ефективних їх власників; підтримка розвитку горизонтальної та вертикальної інтеграції при виробництві сільськогосподарської продукції при дотриманні антимонопольного законодавства; комплексне вирішення проблем розвитку сектора домашніх господарств шляхом виділення їм необхідної площі сільськогосподарських угідь, сприяти в отриманні на умовах лізингу малогабаритної техніки та племінної худоби, надавати допомогу в переробці і реалізації продукції; підвищення інвестиційної привабливості аграрного комплексу в значній мірі визначається впровадженням науково-технічних досягнень в області оснащення новою технікою, впровадження ресурсозберігаючих технологій в галузях сільського господарства.

Нині в аграрному секторі складається специфічний тип розширеного відтворення, що характеризується переважанням традиційних технологій, нестійкістю основних фінансових і виробничих параметрів, низьким рівнем кредитороспроможності сільськогосподарських підприємств. У ситуації, що склалася, безпосередні виробники не в змозі самостійно змінити положення в інвестиційній сфері, оскільки основні резерви фінансового оздоровлення сільськогосподарського виробництва знаходяться поза межами компетенції і економічної відповідальності суб'єктів господарювання в сфері агро бізнесу [3].

Існуючі проблеми в сфері аграрного сектору взаємопов'язані, що вимагає їх комплексного розгляду. Вирішення даних проблем можливе лише з використанням фінансових і матеріальних ресурсів держави та регіонів. Незважаючи на всю гостроту існуючих проблем, головний елемент цієї стратегії - залучення інвестицій для відновлення виробничого потенціалу сільськогосподарських товаровиробників.

Передумови розробки інвестиційної стратегії аграрного сектору областей України визначається рядом умов. Однією з умов є інтенсивність зміни факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Висока динаміка основних макроекономічних показників, пов'язаних з інвестиційною активністю суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу, темпи технологічного прогресу, коливання кон'юнктури інвестиційного ринку, мінливість державної інвестиційної політики і форм регулювання інвестиційної діяльності не дозволяють ефективно управляти інвестиціями підприємства на основі лише раніше накопиченого досвіду і традиційних методів інвестиційного менеджменту.

Нинішні умови господарювання характеризуються недосконалістю і мінливістю законодавчої бази, інфляційними процесами вимагають гнучкого підходу до формування інвестиційної стратегії. Важливою умовою визначення періоду формування інвестиційної стратегії є тривалість періоду, прийнятого для формування загальної стратегії [3]. Оскільки серед вчених немає однозначної думки щодо етапів розробки інвестиційної стратегії, їх змісту і кількості, то необхідно сформувати власний алгоритм процесу формування інвестиційної стратегії аграрного сектору областей України.

Запропонована послідовність етапів в процесі вибору інвестиційної стратегії, що дозволяє формалізувати процес вибору і полегшити вибір ефективної стратегії підприємства. Таким чином, вважаємо за доцільне виділяти такі етапи:

1. Визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності: забезпечення приросту капіталу або підвищення рівня прибутковості інвестицій; зміна пропорцій в структурі реального і фінансового інвестування через удосконалення галузевої і регіональної спрямованості інвестиційних програм; удосконалення технологічної та відтворювальної структури капітальних інвестицій; розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів; конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її впровадження;

2. Оцінка розробленої інвестиційної стратегії по напрямках: узгодженість цілей, напрямів та етапів інвестиційної стратегії до загальної стратегії розвитку регіону; внутрішня збалансованість інвестиційної стратегії, тобто узгодженість між собою окремих стратегічних цілей і напрямів інвестиційної діяльності, а також послідовність їх виконання; узгодженість інвестиційної стратегії із зовнішнім середовищем, тобто відповідність інвестиційної стратегії змін інвестиційного клімату і ринку; можливості впровадження інвестиційної стратегії з урахуванням наявного ресурсного потенціалу; прийнятність рівня ризику через аналіз інвестиційних ризиків і можливі наслідки для суб'єктів господарювання та шляхи їх компенсації; результативність інвестиційної стратегії на основі визначення економічної ефективності реалізації інвестицій.

При формуванні стратегічних цілей інвестиційної діяльності в аграрному секторі областей України необхідно виходити, перш за все, із системи цілей загальної стратегії економічного розвитку регіону. Ці цілі можуть бути сформовані у вигляді забезпечення приросту капіталу, приросту прибутковості вкладень та суми доходу від інвестиційної діяльності, зміни пропорцій у формах реального та фінансового інвестування тощо. При цьому формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності повинно узгоджуватися зі стадіями життєвого циклу і цілями господарської діяльності суб'єктів діяльності в сфері агробізнесу [4].

Вважаємо, що розробку найбільш ефективних шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності в аграрному секторі необхідно здійснювати за двома напрямками. Один з них охоплює розробку стратегічних напрямків інвестиційної діяльності, інший - розробку стратегії формування інвестиційних ресурсів. Незважаючи на те, що тенденція обмеженості інвестиційних ресурсів в сучасних сільськогосподарських підприємствах тільки загострюється, товаровиробники можуть розраховувати тільки на обмежене коло агросервісних продуктів, стартуючи з найнеобхідніших і доступних при низькій платоспроможності, але таких, які можуть принести відчутний ефект. Як правило, кожне господарство корпоративного сектору аграрної економіки представляє реально можливий алгоритм послідовності пріоритетів у своїй інвестиційній політиці. В сучасних умовах реальним напрямом розвитку матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу є впровадження процесу поелементного інноваційного оновлення існуючих технологій [5].

Запропонуємо концепцію формування інвестиційної привабливості аграрного сектору областей, яка включає в себе: діагностику функціонування регіонального сільського господарства; виявлення чинників, що сприяють або перешкоджають активізації інвестиційної діяльності в сільському господарстві; зниження інвестиційних ризиків шляхом утворення регіональних кластерів, удосконалення страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників, відновлення ефективного бюджетного фінансування господарств корпоративного сектору аграрної економіки.

Оцінюючи інвестиційні стратегії розвитку аграрного сектору областей в залежності від значень показників інвестиційної привабливості та ефективності використання інвестиційного потенціалу аграрного сектору вважаємо доповнити наступними напрямками інвестиційної діяльності.

Пропонуємо доповнити їх наступним напрямком інвестиційної діяльності – вкладення капітальних інвестицій в обладнання та устаткування для контролю за забрудненням навколишнього середовища та приладдя для запобігання забрудненню (в основному, очисне обладнання).

Як свідчать результати досліджень, сільське господарство є одним із головних забруднювачів навколишнього середовища, особливо тваринництво.

Нині, більшість сільськогосподарських підприємств, при реалізації інвестиційних проектів, не приділяють значної уваги цьому питанню.

Як свідчать результати Державної служби статистики України, господарства корпоративного сектору аграрної економіки здійснюють незначні капітальні інвестиції у природоохоронну діяльність (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка інвестицій в обладнання та устаткування для контролю за забрудненням навколишнього середовища та приладдя для запобігання забрудненню (в основному, очисне обладнання) (млн.грн.)

Рік	Всього	З них			
		захист оточуючого повітря та клімату	збір та ліквідація стічних вод	збір та ліквідація відходів	інші природоохоронні види діяльності
2015	5,7	1,5	4,1	0,1	–
2016	38,4	0,9	36,8	0,5	0,2
2017	41,2	1,9	39,2	0,1	–
2018	5,5	0,1	1,7	3,7	–
2019	5,6	0,1	1,8	3,7	–
2019 р в % до 2015 р.	98,2	6,7	43,9	3700,0	–
2019 р в % до 2018 р.	101,8	100,0	105,9	100,0	–

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Головним чином капітальні інвестиції використовуються на збір та ліквідацію відходів. Необхідно зазначити, що суттєво скоротили інвестиції, які спрямовуються на збір та ліквідацію стічних вод.

В нинішніх умовах, які характеризуються зростаючою вартістю природоохоронних заходів, розширення виробництв, що є характерним для областей першої групи і тим самим збільшення навантаження на екосистему, держава вже не здатна самотужки вирішувати виникаючі проблеми раціонального природокористування та екологічної безпеки. Тому необхідно здійснювати формування нового типу взаємодії держави і бізнесу в цій галузі, заснованого на принципах партнерства і кооперації.

З точки зору розвитку принципів державно-приватного партнерства в сфері природокористування і охорони навколишнього середовища, з боку державних та місцевих органів самоврядування важливе значення має забезпечення природокористувачів інформацією про ресурсозберігаючі, екологічно чисті технології, найкращі доступні технології, екологічні стандарти, стан навколишнього середовища; підтримку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в області охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки; а також підтримку діяльності організацій системи освіти і профосвіти, здійснюють екологічне просвітництво та освіту [6].

З боку природокористувачів таке партнерство включає: розвиток добровільної нефінансової звітності в галузі сталого розвитку, аудиторська перевірка третіми незалежними сторонами нефінансових звітів про сталий розвиток у відповідності з міжнародними стандартами; публічність, відкритість і доступність інформації про стан навколишнього середовища, заходи щодо його охорони і прийняті рішення органів державної влади і місцевого самоврядування; публічність інформації декларацій і дозволів на вплив на навколишнє середовище тощо.

Необхідно розробити систему довгострокового кредитування і страхування інвестиційних ризиків. В рамках інвестиційно-промислової політики в галузі охорони навколишнього середовища регіону слід передбачити механізм компенсації інвестиційної складової процентних кредитних ставок по кредитах, спрямованих на реалізацію реальних проектів державно-приватного партнерства, а також юридично закріпити податкові пільги з податку на прибуток для підприємств і організацій, що беруть участь в здійсненні реальних інвестицій державно-приватного партнерства.

Необхідною умовою при розрахунку ефективності інвестицій є оцінка не тільки економічних, а й соціальних, і екологічних наслідків здійснення інвестиційного проекту з охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки. При розрахунку економічної ефективності заходів від інвестицій необхідно врахувати ефект у всіх формах прояви: збільшення прибутку господарств корпоративного сектору аграрної економіки, скорочення витрат виробництва, покращення якості навколишнього середовища, зниження обсягу споживання природних ресурсів, підвищення рівня життя населення, зниження захворюваності, поліпшення умов праці і відпочинку працівників. Оцінити економічну ефективність реалізації інвестиційних проектів можна на основі річного чистого доходу і чистої поточної вартості грошових потоків проекту [7]. Таким чином, розвиток механізму державно-приватного партнерства в сфері природокористування створює необхідні інституційні передумови, економічні стимули, вводить різного роду етичні та моральні норми, які дозволяють гармонізувати інтереси суспільства, бізнесу і збереження навколишнього середовища.

Запропонована система заходів підвищення ефективності використання інвестицій в сільському господарстві, яка згрупована по змістовній ознаці і впорядкована у напрямку зниження пріоритетності і представлена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Система заходів підвищення ефективності використання інвестицій в сільському господарстві

Заходи політики	Фінансово-економічні	Організаційно-правові	Інноваційно-технологічні	Інформаційно-технічні
Реформування аграрного сектору	Формування нового механізму фінансування	Захист економічних інтересів інвесторів	Підвищення урожайності культур	Забезпечення вільного доступу фермера до інформації
Формування сприятливого інвестиційного клімату	Забезпечення доступу до кредитних ресурсів	Спрощення бухгалтерського обліку фермерських господарств	Застосування сівозміни та якісного насіння	Підвищення знань учасників інвестиційної діяльності
Свобода вибору фермером джерел фінансування інвестиції	Забезпечення доступу до кредитним ресурсів	Кооперування фермерських господарств	Раціональне використання водних і земельних ресурсів	Використання інформаційних технологій
Державна підтримка ефективного інвестора	Покриття частини комерційної ставки банку ефективним фермерам	Формування ефективної системи управління фермерських господарств	Впровадження нової техніки та прогресивної технології	Створення полігону нової техніки і прогресивних технологій
Подолання адміністративних бар'єрів залучення	Спрощення системи оподаткування	Страхування інвестиційного ризику фермера	Зберігання і первинна переробка сільгосппродукції	Обмін передовим досвідом

Джерело: власна розробка автора

Реальне здійснення вищевказаних заходів підвищення - ефективності інвестицій в сільському господарстві буде забезпечено шляхом створення трьох взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих організаційних структур розвитку малих суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу, головним чином сімейного типу і кооперативного руху. Ними повинні стати інформаційно-маркетингові центри на районному рівні, фермерські розрахункові центри в сільських об'єднаних територіальних громадах і сільські кредитні та споживчі кооперативи на міжгосподарському рівні.

Одним із пріоритетних напрямків підвищення ефективності інвестицій в сільському господарстві є посилення ролі місцевих органів влади в інвестиційних процесах в сільському господарстві [8]. Як механізм залучення кредитних ресурсів для фінансування інвестиційних проектів може виступати система державно-приватних гарантій. Зрушення у державній підтримці інвестиційного процесу для надання гарантій відповідають як інтересам держави, об'єднаним територіальним громадам, так і приватного сектора.

Страховання інвестиційного процесу за підтримки держави дає додаткові гарантії інвесторам. Розвиток цих процесів передбачає досягнення економічної і грошово-фінансової стабілізації, залучення в страхування інвестицій значних фінансових структур, визначення пріоритетів в області страхування інвестицій, розробку методологічної бази для їх страхування.

Активізації інвестиційної діяльності має сприяти розвиток ринку цінних паперів як засобу мобілізації та перерозподілу фінансових ресурсів, здійснення великих проектів. В даний час його частка у фінансуванні інвестицій незначна.

У переліку завдань розвитку інвестиційної діяльності на перший план нині виходить проблема формування ефективних форм організації капіталу, які полягають у створенні сучасної інституційного середовища. Її основу повинні скласти інститути з потужним фінансовим, промисловим, інноваційним і організаційним потенціалом. До таких інститутів відносяться фінансово-промислові групи (ФПГ), які утворюються навколо одного або кількох технологічно пов'язаних висококонцентрованих сільськогосподарських підприємств, а також банківської структури з розвиненою філіальною мережею, що створюють ефект солідарної зацікавленості і відповідальності суб'єктів управління і виробництва за прийняття і реалізацію рішень. Очевидно, що в умовах гострої конкурентної боротьби на ринку інвестицій між регіонами і галузями переможе той, хто зуміє залучити їх достатню масу і з найбільшим ефектом їх використовувати.

Для сприяння покращення інвестиційного клімату на регіональному рівні пропонуємо створити Агентство стратегічних ініціатив по просуванню нових проектів (АСД). Воно надає адміністративну, методологічну та інформаційну підтримку. При всьому різноманітті організаційних структур, відповідальних за поліпшення інвестиційного клімату на національному рівні, виділяється ряд загальних принципів прийняття інституціональних рішень, які відповідають міжнародній практиці. Модельна програма щодо поліпшення інвестиційного клімату для регіону і стандарт регіональної політики для розвитку бізнес-середовища повинна передбачати єдині правила підтримки бізнесу в суб'єктах.

У зв'язку зі зміною інвестиційного середовища в суб'єктах виникає необхідність створення Ради щодо поліпшення інвестиційного клімату. Її компетенцією та функціями повинні стати: вироблення рекомендацій щодо організації взаємодії органів виконавчої влади регіону та суб'єктів господарювання, що беруть участь в інвестиційному процесі; розробка пропозицій щодо пріоритетних напрямів розвитку регіону та координації фінансових і інвестиційних ресурсів на найбільш важливих напрямках; розгляд проекту інвестиційної стратегії регіону, а також аналіз результатів її реалізації та підготовка пропозицій щодо коригування; сприяння у створенні необхідних умов для раціонального розміщення продуктивних сил на території суб'єкта; розробка рекомендацій щодо державної та регіональної підтримки інвестиційних процесів і стимулювання інвестиційної активності на території регіону; розробка єдиних вимог до основних критеріїв інвестиційних проектів, що підтримуються за рахунок коштів бюджету суб'єкта; розгляд результатів реалізації інвестиційних проектів, включаючи ті, що не відбулися і неуспішні, аналіз причин невдалих рішень.

Конкретні організаційні форми Ради щодо поліпшення інвестиційного клімату можуть істотно відрізнятися, але в загальному випадку для них характерна наявність адміністративних можливостей ефективного стимулювання і контролю. До додаткових завдань цього органу нерідко відносять виявлення та поширення кращого досвіду з питань зміни регулювання. Завдяки створенню спеціалізованих структур по залученню інвестицій підвищується ефективність взаємодії з інвесторами і уповноваженими організаціями і відомствами. Факторами підвищення ефективності роботи спеціалізованої організації по залученню інвестицій і роботи з інвесторами є визначення пріоритетних сфер діяльності і цільового інвестора, розвиток інструментів залучення інвесторів і активна взаємодія з державними і зарубіжними інститутами розвитку.

Система показників ефективності діяльності спеціалізованої установи включає обсяг залучених інвестицій в основний капітал, в тому числі прямих іноземних інвестицій, інвестицій в рамках проектів державно-приватного партнерства; кількість нових інвестиційних проектів та угод, в тому числі реалізованих спільно з державними інститутами розвитку; число новостворених, в тому числі, високопродуктивних робочих місць. Важливою характеристикою діяльності спеціалізованої установи є координація інтересів і дій рівноправних партнерів, вироблення прагматичних правил і механізмів взаємодії учасників в процесі спільного пошуку рішень загальних проблем на відміну від субординації у вертикально організованій системі управління.

Її організаційно-правова форма визначається органами влади суб'єктів самостійно, відповідно до чинного законодавства, а конфігурація основних функцій організації - в залежності від особливостей і можливостей регіону.

Аналіз проблем інвестиційної діяльності в суб'єктах показав необхідність застосування нових підходів, інструментів і механізмів, орієнтованих на підвищення якості роботи на регіональному рівні.

Впровадження стандарту інструментів і механізмів поліпшення інвестиційного клімату та супроводу інвесторів включає наступні аспекти: реалізація проектного управління в регіоні; створення інтегрованої регіональної інформаційної системи; розвиток електронних сервісів для інвесторів; подання матеріалів регіонального інвестиційного порталу на іноземних мовах; оновлення регіонального інвестиційного порталу відповідно до успішних міжнародних практик; тиражування успішних практик; поліпшення інвестиційного клімату та супроводу інвесторів на регіональному та місцевому рівнях; надання в режимі «єдиного вікна» інтегрованого пакету послуг; надання підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва; поширення інформації про проведення оцінки регулюючого впливу проектів нормативно-правових актів у сфері будівельно-інвестиційної та підприємницької діяльності.

Впровадження сучасних комунікаційних технологій, створення доступних інформаційних баз, інвестиційних порталів сприяють розвитку інтерактивної взаємодії інвесторів зі спеціалізованими організаціями та органами регіональної та місцевої влади, що є невід'ємною складовою ефективною діяльності органів влади та уповноважених структур.

Спеціалізований інтернет-портал про інвестиційну діяльність в регіоні повинен створювати технічне забезпечення стабільності роботи, перегляд порталу на мобільних пристроях, простоту і зручність навігації, можливість електронної подачі документів і наявність каналу прямих звернень для інвесторів. Як правило, змістовне наповнення порталу – це інформація про механізми державної підтримки, про інвестиційні проекти, регламентах послуг і супроводі інвесторів, про інфраструктуру підтримки бізнесу.

Висновки. Таким чином, в сучасних умовах зміцнення і розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства можливі тільки на основі відповідної стратегії, яка повинна враховувати регіональні особливості сільськогосподарського виробництва і можливості інвестування інноваційного розвитку. Реалізація ефективної стратегії матеріально-технічного забезпечення сільського господарства є системною проблемою і вимагає комплексного вирішення наступних проблем: поетапного підвищення рівня державного та регіонального фінансування програм підтримки сільськогосподарських підприємств; підвищення результативності регіонально-галузевої аграрної науки і створення потужного пакета конкурентоспроможних інновацій (нових агро- і біотехнологій); селекційних досягнень у рослинництві і тваринництві, сучасних технічних комплексів, адаптованих до умов конкретної ґрунтово-кліматичної зони); формування економічних механізмів стимулювання попиту сільськогосподарських підприємств на інноваційну продукцію в сфері матеріально-технічного забезпечення, пільгове кредитування ресурсів і кредитної підтримки техніко-технологічного оновлення; підвищення рівня капіталізації інтелектуальний власності через введення її об'єктів в господарський оборот і подальше використання результатів, отриманих від їх використання, на фінансування науково-дослідних розробок; створення гнучкої сучасної регіональної агросервісної інфраструктури, здатної разом з відповідною загальнодержавною інфраструктурою забезпечувати впровадження у виробничий процес нових елементів матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва.

Використана література.

1. Левандівський О. Т. Інвестиції сільськогосподарських підприємств. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. Івано-Франківськ. 2019. Випуск 14. С. 92 – 95.
2. Козяр Н.О. Сучасний стан та перспективи використання інвестиційного потенціалу аграрного сектору України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 16. С. 54-60
3. Свиноус Н. І. Роль і місце інвестицій у відтворювальному процесі сільськогосподарських підприємств Агросвіт. 2020. № 13-14. С. 96-103.
4. Смик Р. Ю. Інвестиції у аграрному секторі економіки України. Інтелект XXI. 2020. № 1. С. 127-130.
5. Грицаєнко Г. І., М. І. Грицаєнко. Екологічні інвестиції як пріоритетний напрямок розвитку аграрної сфери економіки. Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету. 2021. Вип. 11, Т. 1.С.12-21
6. Петренко І. П. Екологічні інвестиції та джерела їх фінансування в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2018. Вип. 32. С. 62-68.
7. Близнюк А. О., Шершенюк О. М. Інвестиції в сільське господарство України. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 2. С. 53-55.
8. Кушнір С. О., Журавльова А. К. Інвестиції в сільськогосподарську галузь України: реалії та перспективи у зв'язку з відкриттям ринку землі. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 12. С. 63-68.

References.

1. Levandivskyi, O. T. (2019), "Investments of agricultural enterprises", *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 14, pp. 92 – 95.
2. Koziar, N. (2019), "The current state and prospects of using the investment potential of the agricultural sector of Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 16, pp. 54–60. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.16.54](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.16.54)
3. Svinous, N. (2020), "The role and place of investment in the reproduction process of agricultural enterprises", *Agrosvit*, vol. 13-14, pp. 96–103. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.13-14.96](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.13-14.96)
4. Smyk R. Yu. (2020), "Investments in the agricultural sector of Ukraine's economy", *Intelekt XXI*, vol. 1, pp. 127-130.

5. Hrytsaienko, H. I. and Hrytsaienko, M. I. (2021), “ Ecological investments as a priority direction of development of agrarian sphere of economy”, *Naukovyi visnyk Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu*, issue. 11, vol. 1, pp. 12-21
6. Petrenko, I. P. (2018), “Environmental investments and sources of their financing in Ukraine”, *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 32, pp. 62-68.
7. Blyzniuk, A. O. and Shersheniuk, O. M. (2017), “Investments in agriculture of Ukraine. Economy”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol 2, pp. 53-55.
8. Kushnir, S. O. and Zhuravlova, A. K. (2020), “Investments in the agricultural sector of Ukraine: realities and prospects in connection with the opening of the land market”, *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 12, pp. 63-68.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2021 р.